

YUSUF ESEROĞLU HOCA'DAN HATIRALAR (1)

Yusuf Hoca ile ilk tanışmamızın nasıl ve ne zaman olduğunu, hatırlamıyorum. Ama onunla huku-kumuz çok eskilere gider. Bir yerlerden başlayalım. Bir gün arabayla Eski Me-ram Yolu'nda ilerliyordum. Yanımdan bir araba geçti. Baktım, Yusuf Hoca. O da beni görmüştü. Eliyle kendisini takip etmemi işaret etti. Biraz sonra Ayanbey Sokağı'na girip bir evin önünde durdu-lar. Ali Ulvi Bey, orada bir akrabasının evinde kalıyor-muş. Birlikte girdik. Ali Ulvi Bey ile uzun bir sohbe-te daldık. Bir ara ben: "Ho-cam, ben Hacı Veyiszade Hocam ile ilgili bir kitap yazmak istiyorum. Sizden hocamla ilgili birkaç hatıra anlatmanızı rica edeceğim" dedim. Ali Ulvi Bey: "Yarın Konya Müftülüğü'ne gele-ceğim. Orada anlatayım" dedi.

Yusuf Hoca o sıralarda Konya Müftüsü'ne vekâlet ediyordu. Ertesi günü müftülükte buluştuk. Müf-tülük binası, o zamanlar yeni yapılmış-tı. Birlikte gezdik. Sonra Yusuf Bey'in odasında Ali Ulvi Bey'den, Hacı Veyiz-zade Hocamla ilgili anlatılan bazı hatı-raları not ettim.

Yusuf Hoca: "Ağabey, bizde bazı müftülerin hayat hikâyeleri var. Onları da alıp hoca ile ilgili yazıyla birlikte yaz-san, daha iyi olmaz mı" demişti.

Benim bugün küçüklü büyüklü elli-den fazla kitabım basıldı. Akademik Sayfaları bunlara ilave ederseniz, sayıla-

rı yetmiş geç. Bunun gibi her kitabın bir yazılış hikâyesi var. Konya Âlimleri ve Velileri isimli kitabımın basım çalış-maları da böyle başladı. Allah öyle bir kolaylık verdi ki nereye el attıysam elim boş dönmedim. Bu da Allah'ın bir lüt-fu...

Sonra hanımla beraber ilk hacca gi-dişimizde, Yusuf Hoca bizim hac kafi-lemin grup başkanı idi. Yusuf Hoca bize devamlı: "Hacı efendiler! Hac zor bir ibadettir. Bu-nun zorluklarına katlan-manız lazım" derdi. Hoca bizi öyle bir şartlandırmıştı ki hac görevimiz bitti. Halâ nasıl bir zorlukla karşılaşa-cağız diye bekledik, dur-duk. Elhamdülillah, hiçbir zorluk bizi etkilemeden hac görevimiz sona erdi. Hac'da da hoca ile ilgili çok hatıramız var. Benim hac-da üzüldüğüm bazı olaylar oldu. Bunlardan birisi de

Dr. Mehmet
Ali UZ

bir yerden bir yere giderken hacı adayla-rının gösterdikleri acelecilik ve mücade-le idi. Hac görevimiz sona erdi. Mek-ke'den otobüsle Cidd'e gideceğiz. Oradan da uçakla yurda döneceğiz. Ha-cılar eşyalarını otobüse vermeye başla-dılar. Aralarında öyle bir telaş ve müca-dele var ki insan hayret ediyor. Sanki eğer acele etmeseler orada kalacaklar-mış gibi davranıyorlardı. Ben bu telaşın içine karışmak istemedim. Orada çay satan bir yerden, iki bardak çay aldım. Birisini hanıma verdim, diğerini kendi-me aldım. Eşyalarımızın üzerine oturup olanları seyretmeye başladık. Bir süre

Ali Ulvi Kurucu

sonra ortalık sakinleşti. Herkes otobüse binecek duruma geldi. Ondan sonra ben eşyaları otobüse verdim. O zamanlar otobüsler çok ilkeldi. Eşyaları otobüsün üzerine koyarlardı. Eşyaları verdikten sonra yerimize oturduk. Biz hanımla beraber hacıların mücadelesini seyrederken, Yusuf Hoca'da bizi seyrediyormuş. Konya'ya döndükten sonra bu olayı birkaç sefer anlatmıştı. Dostluğumuz bu hac sırasında biraz daha pekişti. Emekli olduktan sonra da münasebetlerimiz hep devam etti. Bazen o beni, bazen de ben onu ararım. Telefonla uzun uzun sohbet ederiz. "Hani laf lafı açar deriz ya", sohbet sırasında Yusuf Hoca'da çok önemli ve değerli hatıraların olduğunu keşfettim. Yusuf Hoca'nın, Arif Etik ve Hüseyin Küçükkalay'la uzun süre birliktelikleri olmuş. Zaman zaman onlar ile ilgili çok hatıralar naklederdi. İki de deha derecesinde zeki insanlardı. Bu sebeple, bu tür insanların hatıraları da çok ilgi çekici olur. Eski insanlar, bu tip insanlara "nev-i şahsına münhasır insan" tabirini kullanırlardı. Konya'da ikinci bir Arif Etik ve ikinci bir Hüseyin Küçükkalay daha bulunmaz. Onlarla ilgili hatıraların kayıt altına alınmasının faydalı olduğunu düşündüm.

Şimdi hatıralara geçmeden önce kısaca Yusuf Eseroğlu Hoca'yı tanımaya çalışalım. Yusuf Hoca, 1952 yılında Zıvarık yeni adıyla Altınekin'in Akçaşar köyünde dünyaya geldi. O kadar zayıf doğmuş ki, babası onu iki yıl nüfusa

Yusuf Eseroğlu

kaydettirmemiş. Bu sebeple onun nüfus kaydı 1954'tür. Babası Ömer Efendi, annesi Fatma Hanım'dır. Yedi kardeşin altıncısıdır. Dedesi Birinci Dünya Savaşı'nda Irak Cephesi'nde şehit olmuştur. Orada meftundur. Babası çok iyi Osmanlıca okur ve yazarmış. Osmanlıca'yı eniştesinden öğrenmiş. Yusuf Hoca'da Osmanlıca'yı kendi kendine öğrenir. Yusuf Hoca, yurt dışında iken babası ile mektuplaşır. Babası bu mektupları, Osmanlıca yazarmış.

Yusuf Hoca, ilkokulu doğduğu köyde bitirir. Hafızlığını da ilkokuldan sonra köy imamı Beyşehirli Hüseyin Hoca'dan tamamlar. Hüseyin Hoca, Beyşehir'den kalkıp bu köye: "Viran olası hanede, evlad-ü iyal var" düşüncesi ile Akçaşar köyüne gelir. Burada çocuklarının rızkını temin etmeye çalışır. Hoca, köyde tek odalı bir evde kalır. Yusuf Hoca bu şartlar içerisinde hafızlığa çalışır. Yanında ona arkadaşlık edecek bir kimse daha yoktur.

Yusuf Hoca, 1974 yılında Konya İmam-Hatip Okulu'ndan, 1978 yılında da Konya Yüksek İslâm Enstitüsü'nden mezun olur. Yüksek İslâm Enstitüsü'nde okurken önce Meram Dörtokta Camii'nde sonra da Keçeciler Mahallesi'nde Sarı Camii'nde imamlık yapar.

Yusuf Hoca: "Biz İmam-Hatip Okulunda da Yüksek İslâm Enstitüsünde de ehl-i sünnet inancına bağlı düzgün hocalardan okuduk. Şimdi öyle mi? Günümüzde halkın ve gençlerin inançlarını bozan ilahiyatçı ve hoca diye geçinen

itikadı bozuk hatta sapık ne adamlar çıktı ortaya” der. 1975 yılında öğrenci iken köylüsü İmran Hanım’la evlenir. Yüksek İslâm Enstitüsü’nü bitirdikten sonra bir süre daha imamlığa devam eder.

İki defa öğretmenlik imtihanlarına girer. İkisinde de başarılı olmasına rağmen öğretmenlik yapmaz. Bu arada kısa sürede askerlik görevini tamamlar.

Hemşerimiz merhum Ahmet Gürtaş’ın tavassutu ile bir süre de Belçika’da din dersi öğretmenliği yapar. 1987 yılında müftülük imtihanlarına girer. İmtihani kazandıktan sonra 1988 yılında kursa gider. Aynı yıl Konya Müftülük Muavinliği’ne tayin olur. Beş yıl bu görevde kalır. Bir ara da il müftülüğüne vekâlet eder. 1992 yılında da Konya Meram Müftülüğü’ne tayin edilir. On yıl bu göreve devam eder. 2002 yılında Adana, Seyhan Müftülüğü’ne tayini çıkar. Kendi ifadesiyle: “Adanahlı beni, ben de onları çok sevdim” der. 2010 yılında da Ereğli Müftülüğü’ne tayin edilir. Kendi isteği üzerine 2017 yılında emekli olur.

Yusuf Hoca pandemi döneminde köyüne çekilir. Uzun süre hanımıyla birlikte orada kalır. Vaktini Kur’an okumakla geçirir. Üç-dört günde bir hatim iner.

Efendim biz, mezun olduğumuz arkadaşların çoğunu kaybettik. Bir arkadaşımızı kaybettiğimizde çoğu zaman yine sınıf arkadaşlarımızdan Ahmet Baltacı bana telefon eder. Bana: “Falan arkadaşımız sizlere ömür, vefat etmiş. Birer Fatiha okuyalım” dediğinde ben: “Yahu, bizim bu arkadaşlarla elli altmış yıllık hukukumuz var. Bir Fatiha ile olur mu? Hiç değilse birer hatim inelim” derim. Ben, sağ kalan arkadaşlara tespit ettiğim cüzleri kendilerine bildirirdim. Tabi bu arada Yusuf Hoca’dan da yardım isterdim. Yusuf Hoca bazen on beş bazen de yirmi cüz alırdı. Bazen de tam bir hatim verirdi. Meselâ çok yakın dostum Mehmet Ali Aldur Bey vefat ettiğinde iki hatim vermiş, bir hatim de ben dağıtmıştım. Böylece üç hatim oldu. O günler soğuk olduğu için havaların müsait olduğu bir gün ailesiyle beraber hatim duasını kabri başında Yusuf Hoca yapmıştı. “Allah ondan bin kere razı olsun” diyorum.

Arif Hoca seriül infial bir tipti. Çabuk sinirlenirdi. Ben bir dönem İmam-Hatip Okulu’nda kooperatif başkanydım. Kooperatifte iken yanımıza Arif Hoca geldi. Yanımızda Mehmet Elliiki arkadaşımız da bulunuyordu. Sohbet ederken bir ara Arif Hoca sinirlenip Elliiki’ye şırak diye bir tokat attı. Parmaklarının izi yüzünde kalmıştı. Zavallı ne olduğunu şaşırıldı. Bir taraftan eliyle acıyan yüzünü ovuştururken bir yandan da: “Ne vuruyon hocam, ne vuruyon hocam” diyordu. Bazen bunu sınıfta da yaptığı olurdu. Koca koca çocukları tokatlayıverirdi.

Yusuf Hoca’nın anlattığına göre, onlar Yüksek İslâm Enstitüsünde talebe iken de arkadaşlarını tokatladığı olurmuş. Şimdi böyle bir şey mümkün mü? Aslında hocanın da bunu yapmaması gerekirdi.

Bir gün Yusuf Hoca, Arif Hoca’nın hasta olduğunu duyar. Mustafa Kaçar, Nevzat Büyüksarıkulak ve Şükrü Özübuğday ile Arif Hoca’yı evinde ziyarete giderler. Vakit öğleden sonradır. İçeri girdiklerinde Arif Hoca, kendinde değildir. Aile fertleri telaş içerisinde. Onlar oturduktan bir dakika sonra Arif Hoca ruhunu teslim eder. Arif Hoca’nın çenesini Mustafa Kaçar bağlar. Oradan çıktıktan sonra Ahmet Baltacı, o zaman İstanbul’da Şişli Müftüsü olan sınıf arkadaşlarımızdan Mustafa Pektut’a telefon eder. Yusuf Hoca, telefonda konuşulanları duymaktadır. Mustafa Pektut, Arif Hoca’nın vefatını duyunca: “İnna lillah ve inna ileyhi râciün” der. Aradan iki saat kadar süre geçer geçmez, Ahmet Baltacı telefonda Yusuf Hoca’ya: “Sizlere ömür Mustafa Pektut vefat etti.” diyor. Yusuf Hoca, Baltacı’ya: “Her telefon ettiğin eğer ölecekse bundan sonra bir daha beni arama” diye takılır. Ertesi günü Arif Etik Hoca ve Mustafa Pektut aynı gün defnedilir. İkisinin de kabri Musalla Mezarlığı’ndadır.

Mustafa Pektut, çok sevdiğimiz bir arkadaşımızdı. İstanbul’da bir taraftan müftülük görevine devam ederken bir yandan da yayıncılık işleri ile uğraşmıştı. Birçok arkadaşımı da bu yayıncılık işine teşvik etti. Hepsinin büyük hizmetleri oldu. Her ikisine de Allah gani gani rahmet eylesin.

Prof. Dr.
Saim
SAKAOĞLU

KARAGÖZ KELİMESİ ETRAFINDA BİR DOLAŞMA

Karagöz... Karagöz... Evet, karagöz ama hangi karagöz veya neyin / nelerin adı olan karagöz? Biraz bilgi, biraz hatıra, biraz da yaşanmışlıklar diyerek yola çıkalım. Bakalım belki de bazılarını ilk defa okuyacağımız bilgiler nelermiş, Sakaoglu Hoca bu konuda neleri yaşamış?

Ancak şunu önceden belirteyim. Kişi soyadı ve lakaplarıyla ilgili olan karagöz kelimesini bizim Karagöz'ümüzle ilgilendirmemek gerekir. Ülkemizde kişilerin soyadlarında görülen bazı özellikleri hatırlatmak isteriz. Fiziksel özürleri dolayısıyla ailelerin aldıkları aşağıdaki soyadları taşıdıklarını da unutmamalıyız: Topal, Topaloğlu, Çolak, Çolakoğlu, Köroğlu, vb.

Konuyu belirli başlıklar altında ele almayı uygun buluyoruz. Bu konuları da kendimizce bir sıraya koyduk ve öylece yola koyulduk. Ancak çok fazla örneği ve onlarla ilgili bilgisi bulunduğu için şöhretli kişiler (Karagöz Ahmed Paşa, Karagöz Mehmed Paşa, vb.) veya onların adını taşıyan binaları (Karagöz Ahmed Paşa Camii, Karagöz Mehmed Paşa Camii, Karagöz Mescidi, vb.) başka bir yazımın konusu olarak ele almayı uygun bulduk.

Belki bazı okuyucularımız bilemeyebilir. Bizim, *Türk Gölge Oyunu Karagöz* adını verdiğimiz bir kitabımız vardır. Ankara'da 2003 ve 2011 yıllarında iki defa basılan bu kitabımız özellikle meraklılar ve üniversite öğrencilerince okunmaktadır. Dahası, rahmetli Hasan Celal Güzel'in başkanlığında yürütülen 21 ciltlik *Türkler* konulu dev çalışmanın Türkçe ve İngilizce *Karagöz* bölümü yine

tarafımızdan yazılmıştır. Bunlar ve daha başka benzer etkinliklerimizin sonucu bir de layık bulunduğumuz ödül vardır: UNIMA Türkiye Millî Merkezi tarafından 2007'de *Yılın Bilim Adamı Ödülü* bize verilmiştir. Bu derneğin tam adı şöyledir: *Milletlerarası Kukla ve Gölge Oyunu Birliği* (UNIMA – Union International De La Marionette). Bu derneğin kuruluşuna 1929 yılında; Çekoslovakya, Sovyetler Birliği, Romanya, Avusturya, Almanya, Yugoslavya, Fransa ve Bulgaristan gibi ülkelerin temsilcilerinin katılımıyla başladıktan sonra aynı yıl ilk toplantısı yapılmıştır. Bu toplantı, daha sonra 1930'da Fransa'da ve 1933 yılında Yugoslavya'da yapılanlarıyla devam eder.

Gelelim gölge oyunumuz Karagöz'ün dışındaki kavramlarla ilgili, biraz da hatıra karışmış karagözlerle... Bazıları Konya'mızla da ilgili olan bu kavramlara sizlerin de katkı sağlayacağınızdan eminiz.

1. KARAGÖZ GEÇİRMEK:

Öyle sanıyoruz ki bu yazımın en az bilinen, bunun sonucu olarak da en fazla ilgi çekecek olan başlığı bu olmalıdır. Evet, nedir *karagöz geçirmek*? Doğrusu bu işin yapıldığını görünceye kadar böyle bir işin olduğunu biz de bilmiyorduk.

Yıl 1955 olabilir. Rahmetli babam Mehmet Sakaoğlu ile Konya'nın Mengene yöresinden yola çıkıyor ve Fahrünnisa Mahallesi'ndeki evimize dönüyoruz. O yılda babam ellisini, ben ise on beşimi aşmışız. Henüz asfaltla tanışmamış geniş bir yol... Motorlu araç yok denecek kadar az...

Yol boyunca ilerlerken babam sol kolda iki üç kişinin bir şeylerle uğraştığını görünce onlara yaklaşmış selam verdi. Meğer babam içlerinden birini tanıyormuş. Hâl hatırdan sonra babam ona ne yapmakta olduklarını sorunca şöyle bir cevap aldı:

“Aslan Hafız’ım, karagöz geçiriyoruz...”

Babam karagöz geçirmenin ne olduğunu biliyor muydu diye düşünmedim bile... O usulen böyle soruyu sormuştu. Ve kısa bir süre daha yanlarında kalıp ayrıldık. Ben de yapılan işin bir bölümünü bu arada görmüştüm.

Meğer yaşlanmış kerpiç duvarların bazı yerleri zamanla çeşitli sebeplere bağlı kalarak güçsüzleşir, dayanaksız hâle gelirmiş. Koskoca duvarı yıkmak yerine o güçsüzleşen bölümleri ustaca bir manevra ile birer birer yerlerinden çıkarırken de onların yerine yenileri konulmuş. İşte bu bir tür duvar tamirciliğine *karagöz geçirmek* denilirmiş. Ancak bu işlemin niçin bu adla anıldığına işaret edecek hiçbir ipucu bulamıyoruz. Belki yüzyıllardır gerçekleştirilen bu işleme böyle bir adın verilmesinin unutulmuş bir hikâyesi olmalıdır.

Konya ağzı ile ilgili kitaplardan en az birine bakmak istedik ve son kitabımıza, Ali Işık Bey’in kitabına bir göz atıverdik. Orada *karagöz geçirmek* şeklinde bir madde başı yok. Ancak bizi bir sürpriz karşılayıverdi. *Karagöz* maddesi. Meğer meşhur *hindiba* otuna biz Konyalılar *karagöz* dermişiz de bizim haberimiz yokmuş. (*Konya Ağzı ve Söz Dağarcığı*, Konya 2020, 156).

2. KARAGÖZ’LÜ BİTKİ ADLARI

Adlarında *Karagöz* kelimesi geçen birkaç bitkimiz vardır. Bunlarla değişik ortamlarda karşılaşabiliriz. Biz de küçük taramalar sonucunda bazı bilgilere ulaştık. Ancak ya-

kın zamanlarda tamamlanan bir doktora tezi oldukça ilgimizi çekti. Çalışmanın adını siz de aynı ilgiyle karşılayacaksınız: *Türkçe Bitki Adlarının Anlam Bilimi Açısından İncelenmesi*. Tezi hazırlayan genç bilgin adayının adı da çok ilgi çekici: *Yasemin Yıldız*. Sakarya Üniversitesi’nde, 2020 yılında, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda, Doç. Dr. Paki Küçüker’in danışmanlığı altında hazırlanan tez XV+1095 sayfadır. Bitki bilimciler için olduğu kadar ad bilimciler için de çok değerli bir kaynak olan bu çalışmayı genel ağda bulabilirsiniz.

Aşağıda bir bölümünü orada da bulabildiğimiz bazı bitkilerimizi ele alacağız.

a1. Karagöz: İki metreye kadar yükselebilen, kışın yaprak dökken, dikensiz, küçük ve beyaz çiçekleri olan bir ağaççıktır. Meyvesi küçücük bir elma görünüşünde olup önce kırmızı ve sonra siyah renkli ve tatlı lezzetlidir. Batı ve Orta Anadolu Dağlarında yetişir ve meyvesi yenir.

a2. Çengel Sakızı: Bazı bölgelerde bu ad ile de bilinir.

a3. Gelincik: : Bazı bölgelerde bu ad ile de bilinir.

b. Karagöz Kadife Çiçeği: Biz Konyalılar bu çiçeğe sadece kadife/gadife deyiveririz. Bahçelerimizde, havuz kenarındaki saksılarımızda yetiştirir, keyifle koklarız. Zaman zaman bunlardan birine kıyar,

belli etmeden koparır, elimizde dolaştırıp dururuz. Kokusu ise son derece uyarıcıdır. Doğrusu bizim bu kadifeye karşı özel bir ilgimiz vardır. Renk cümbüşü, azalan ve artan renkler derken karşımıza kadifemiz çıkıvermektedir. Hele hele bazılarının bir aile saadeti sergileyecek şekilde yan yana, diz dize, hatta göz göze olmaları bizlere ayrı bir seyir keyfi vermektedir.

“Eşsiz güzelliği kıvrır kıvrır yapraklarıyla sizleri kendine hayran bırakacak olan karagöz kadife çiçeğinin bakımı ve yetiştirilmesi bir hayli kolaydır. Dilerseniz bahçelerinizde, dilerseniz saksılarınızda rahatça yetiştirebileceğiniz karagöz kadife çiçeklerinizin turuncu rengiyle sizlere hoş görüntüler sunacaktı. Işık alan yerlerde çimlendirme yapmanız gerekmektedir.” (Tohum Cenneti sitesi’den alınmıştır.)

c. Karagöz Otu: Doğu Anadolu Bölgesi’nde kendiliğinden yetişen bir bitkidir. Başka yabancı otlarla karıştırılarak kavru olarak yenilir. Gözlemesi de yapılan bu otumuz zehirsizdir. Kaynatılıp balla tatlandırılarak sıcak olarak içilmesi halinde öksürüğe ve balgama iyi gelmektedir. Ayrıca çeşitli uygulamalarıyla; böcek ısırması veya sokması, için kullanıldığı için ateş düşürmede de değerlendirilir. Şu bir iki özelliğini de hatırlatmak isteriz: Astım ve bronşite, diş ağrısına, bademcik iltihabına, idrar rahatsızlığına, vb. de iyi gelmektedir.

d. Karagöz Lalesi: Çiçekleri göze benzetilen bir bitkidir. (Yıldız’dan)

e. Karagöz Mancarı: Latince adı verilmiş, ancak hakkında herhangi bir bilgi, ayrıca Türkçe karşılığı verilmemiştir. (Yıldız’dan)

3. KARAGÖZ BALIĞI:

Biz Konyalılar 70-75 yıl önce balık olarak sazani bilirdik. Çocukluğumuzda evimizde bu balığın rahatlıkla yenilebilmesi için özel bir

lamba düzeneği oluşturulmuştu. Balık yiyeceğimiz akşamlar lambamızı özel olarak aşağıya kadar indirilir, kılçıkla savaşımdan sonra başlardı.

O yıllarda sonbaharda cici babaannemin köyü olan Karkın’a gider, birkaç gün kalır, dönerdim. Bolca yenilen kavun karpuzun hesabı olmazdı. Özel olarak götürdüğüm küçük bir bıçakla bu meyvelerden ölçülü olmak kaydıyla yer dururdum.

Bir gün arkadaşlarla komşu köy olan Alemdar’ın sınırlarına yaklaşmıştık. Nereden gelip nereye gittiğini bilmediğim küçük bir ırmak vardı. Ancak biz şanssız bir günümüzde imişiz. İrmaktaki onlarca balık su azlığından olsa gerek ölmüşler, genel söyleyişle kıyıya vurmuşlardı. Tabii kimseler bu balıkları alıp evlerine götürmeyi düşünmemişti. Ancak ben daha önce bu tür ortamlarda hiç balık görmemişim. Bu ölümler beni son derece şaşırtmıştı.

Balıkla tanışmam 01 Ekim 1959 Cuma günü İstanbul’a ayak basmamla başladı. Sirkeci’deki bir otelde kalıyordum. Ve köprüdeki o pek ünlü balık ekmekçilerin neredeyse günlük müşterileri arasında idim.

Kalkan’ı, kılçık’ı, torik’i filan öğrenmişim ama karagöz adını taşıyan bir balığın olduğunu bilmiyordum. Yıllarca sonra işittiğim zaman niçin bu adla anıldığını merak etmeye başlamıştım. Hani insanlar, ela gözlü, olurlar, yeşil gözlü olurlar ya, acaba bu balık da böyle bir özelliğinden ötürü mü böyle adlandırılmış diye düşünürdüm.

Balık hakkında bilgi bulmak için bakılabilecek kaynaklara bakıyo-

rum ama ille de bir fotoğrafını görmeliyim. Sonunda muradıma erdim de biraz olsun rahatladım. Meğer bu balığın göz olarak algılanılabilecek o küçücük bölgesi gerçekten de kara imiş. O bölge balığın gözü olduğu için de haklı olarak ve güzel bir adlandırmayla karagöz denilivermiş. Bu balığın bilimsel adı ile İngilizcesinin göz kavramıyla pek ilgisi yoktur, biline.

Kısa bilgi: Karagöz, izmaritgillerden olup 25-30 cm uzunluğunda ve beyaz etli bir balıktır. Meğer denizlerimizde bolca bulunan bir balık türü imiş Meraklı okuyucularımız bu balığın sofraya gelmesi aşamasında geçirdiği işlemleri kitaplardan öğrenebileceklerdir.

Gerçek bir kara (Konya) çocuğu oluşumuzun kaçınılmaz bir sonucu olarak, doğrusu 'İlle de balık...' diyecek bir sevdam veya damak tadım yoktur.

5. KARAGÖZ TATLISI

Zaman zaman internet sayfalarında dolaşır dururuz. Bu, daha çok merak ettiğimiz konularda bilgi edinmek içindir. Böylece, bu ileri yaşımızda dahi bazı yeni bilgilere ulaşmış, en azından merakımızı gidermiş olmaktadır. Karagöz konusunda bir dizi hazırlamaya karar verince de böyle oldu. Karşımıza çıkan bu madde oldukça ilgi çekici idi. Farklı başlıklar altında bu tatlının nasıl yapılacağı anlatılıyor, fotoğrafları veriliyordu. İşte bu tariflerden birinin ara başlıkları: *Kaç kişilik, hazırlama süresi, pişirme süresi, karagöz tatlısı tarifi için malzemeler.*

Ayrıca **şerbeti için** ve *karagöz tatlısı tarifinin püf noktası* verildikten sonra sıra **karagöz tatlısı tarifi nasıl yapılır'a** gelecektir. Elbette burada malzemeler ve pişirme tekniği konusu ile ilgili ayrıntılı bilginin verilmesine gerek yoktur. Ancak tatlının şeklini görünce niçin KARAGÖZ Tatlısı denildiği daha kolay anlaşılacaktır.

6. KARAGÖZ SOYADI

Ülkemizde ailelere verilen soyadları arasında Karagöz kelimesi de, sıkça görülür. Bu soyadı, bazen eksiz olarak kullanılırken bazen de ek alarak, hatta çokluk şekliyle de görülür. Aşağıda bazı örnekleri bir düzene göre vereceğiz. Bir bölümünü genel Ağ'dan belirlediğimizi bu adları kullanan bazı ünlü veya az tanınan kişilerin adlarını da vereceğiz. Elbette bizim adımızı da taşıyan bazı Karagöz soyadını taşıyan kişilere de öncelik tanıyacağız. Başlığımızın devamında ise geniş hacmi ile pek çok ada yer veren bir ansiklopedinin ilgili bölümünü eğilip bir bölümünü tanıdığımız insanlarımıza yer vereceğiz.

Saim **Karagöz**, Kırşehir, İstanbul, Ankara, vb. illerimizde yaşamaktadırlar.

Saim **Karagöz**, İstanbul'da bir otelde kat görevlisidir.

Saim **Karagöz**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nin eski öğrencilerinden olabilir; Ankara'da yaşıyor

Saime **Karagöz**, Ereğli-Konya; İstanbul; Bolu Gerede.

Saime Naz **Karagöz**, Selçuk-İzmir.

Selahattin **Karagöz**. Konya Barosu Disiplin Kurulu Başkanlığıdır.

Emel **Karagöz**, Prof. Dr. Kocaeli Ü İletişim Fakültesi öğretim üyesidir.

Erdoğan **Karagöz**, H 05.11.21, öl. il. Ölen kendisidir. (Kıbrıs gazisi, emekli tuğg.)

İbrahim **Karagöz**, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde bir-

likte çalıştığımız memur arkadaşımızdır..

İlker **Karagöz**, Bir TV kanalının haber sunucusudur.

Sadık **Karagöz**, Konya Ansiklopedisi'nde kaynak olarak kullanılan bir eserin yazarıdır: *Manisa Belediyesi*, Manisa 1977.

Narin **Karagöz**, H 12.12.21, başğ. il. Ölen kendisidir.

Tahir **Karagöz**, Konyalı bes-tekârdır.

Muharrem **Karagözler**, Konya'da gençlik yıllarımda tıraş olduğum berberim idi.

Yegâne Türkan **Karagozoğlu**, S 01.01.22, öl. il. Ölen kendisidir.

Coşkun **Karagozoğulları**, (1931-27.10.2019) Üç dönem İzmir milletvekilliği yapmıştır.

Alpaslan **Küçükkaragozoğlu**, Beyoğlu-İstanbul'da yaşamıştır.

Savaş **Büyükkaragöz**, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde birlikte çalıştığımız profesör arkadaşımızdır.

Kemal Özkaragöz. Hacettepe Ü emekli profesörüdür.

BİR ANSİKLOPEDİDEN SOYADLARI

İhsan Işık'ın yayımladığı bu ansiklopedi on ciltten oluşmaktadır. Bizim **Karagöz**'ler beşinci ciltte yer almaktadır. İşte bu eserin tam künyesi:

Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi, C 5 / I-K, Ankara 2006, VIII+1769-2208, Elvan Yayınları.

Bu cildin 1993-1995. sayfaları arasında aşağıda anılacak olan 11 ada yer verilmiştir: Adil **Karagöz**, Ali **Karagöz**, Ali Rıza **Karagöz**, Erkan **Karagöz**, İlyas **Karagöz**, İsmail **Karagöz**, Latif **Karagöz**, Mehmet Berdan **Karagöz**, Nesibe İlarıslan **Karagöz**, İsmail Alptekin **Karagozlu**, Doğan **Karagozsoy**. Bu kişilerin içinde Konya doğumlu olanı yoktur.

7. KARAGÖZ İŞ YERİ

Bu arada bazı iş yeri adlarında da bu adı görüyoruz. Bu adlardan bazılarının aile soyadı olduğu düşünülmelidir.

Karagöz Etliemek

Karagözler Demir Doğrama

Konya'dan merkez ilçelerden seçtiğimiz ikişer iş yeri adını aşağıya alıyoruz.

Karagöz Etliemek (Karatay)

Karagöz Gıda Market (Karatay)

Karagöz Şarküteri (Meram)

Karagöz Tekstil (Meram)

Karagöz İletişim (Selçuklu)

Karagöz Döşeme (Selçuklu)

Konya'mızın taşrasının da hatırı için birkaç örnek de oralardan aliverelim:

Karagöz Pide Kebap (Ankara)

Karagöz Pide (Çay-Afyonkarahisar)

Karagöz Ekmek Fırını (Gürsu-Bursa, Kurtköy-Pendik-İstanbul, Tavşanlı (Kütahya, Dinar-Afyonkarahisar, vb.)

Karagöz Fırınları (Gaziantep)

8. MAHALLE, CADDE VE SOKAK ADLARINDA KARAGÖZ

Konya'nın Meram ilçesinde **Karagöz** adı verilen bir sokak vardır.

Karagöz adı ülkemizin çeşitli il ve ilçelerinde mahalle ve cadde adı olarak da görülmektedir:

Karagöz Mahallesi (Şahinbey-Gaziantep, Arsuz-Hatay, Battalgazi-Malatya, Afşin-Kahramanmaraş, vb.).

Karagöz Caddesi (Şahinbey-Gaziantep, Bursa).

İlgi çekici bir cadde adı da Ankara'da görülmektedir. Bu cadde, kim olduğu araştırılmaya değer bir kişinin adını taşımaktadır:

Mehmet Karagöz Caddesi (Altındağ-Ankara).

Dileğimiz odur ki perdeyi yıkmadan, viran eylemeden yazımızı sonuçlandırdık. Bu konu bir değil birkaç bölümlük bir konudur. Bekleyelim ve görelim.

ANLATILARLA BİR YUDUM HATAY

Ali IŞIK

*Yolcular biner
Motor kükrer
Ve teker
Kaderine döner*

Gezmek fiili, tıpkı yemek gibi dostlarla beraber yapıldığında daha bir zevkli, daha bir bereketli olur. TYB Konya Şubesi'nin "Yazılacak Çok Şeyimiz Var" sloganı ile yirmi yıldır hayata geçirdiği kültür gezileri bu savımızın canlı birer timsalidir. Bu yıl 3-5 Haziran tarihleri arasında icra edilen Hatay gezisi de hakeza...

"Hatay denince aklınıza gelen ilk şey nedir?" sorusuna muhatap olsaydım tereddütsüz Neccar Habip, derdim. Adı, Hızır gibi Kur'an-ı Kerim'de geçmese de müminlerin kahir ekseriyetinin kabulüyle Yasin suresinin 13 ila 29. ayetlerinde anlatılan "Ashabü'l-karye" kıssasının kahramanıdır o.

Konya'dan hareketimizden bir gün önce paylaşılan gezi programımıza göz attığımda ilk durağımızın Tarsus/Ashab-ı Kehf Mağarası olduğunu gördüğümde heyecanım da keyfim de ziyadeleşti. Zira burası da -muhtemelen- Kehf suresinin 9 ila 26. ayetleri arasında kıssaları nakledilen mümin gençlerin iltica-gâhları idi.

Otobüsümüz cuma günü kuşluğunda göz alabildiğine uzanan bozkırda, devasa bir saman yaprağa kara kalemle çekilmiş bir çizgi misali asfaltı ha bire yutmaya başladı. Karapınar, Ereğli, Ulukışla derken manzaradaki yeknesaklık bozulmuyor, ta Ulukışla-Pozanti yolunu yarılayana dek. Torosları tırmanmaya

başladığımızda dışarıdaki hâkim renk de yeşile dönüşüyor. Güneş tepemizden bakmaya başladığında Pozanti'ya vasil olmuştuk. Cuma namazı ve yemek sonrası tekrar yola revan oluyoruz.

Ashab-ı Kehf Mağarası'nı ilkin bir gezi grubuyla seksenli yıllarda, ikinci olarak da ailemle 2004 yılında ziyaret etmiştim. Son ziyaretimden bu yana Tarsus o kadar büyümüş ki o zamanlar şehir merkezine on iki km mesafedeki ıssız bir mevkide olan mezkûr mağarayı, günümüzde âdetta kollarıyla sarmış. İşte on sekiz yıl

Ashab-ı Kehf Mağarası

sonra tekrar Encülüs Dağı'nın eteğindeyim. Mağarayı selamlamamla derunî âlemin kapılarını Neccar Habîp'in diyarından önce arıyorum.

“Uyku ölümün kardeşidir (Zümer/42), sırrıdır... Dünyada nice Ashab-ı Kehf vardır ki bu zamanda senin yanı başında ve önündedir. Mağara da dost da onunla terennüm etmektir. Ne fayda, senin gözünde ve kulağında mühür var?” (Mevlâna Celeleddin 2016: 16)

Hatay: Anlatılar, Anlatılar...

Güneşin istirahate çekilmesine yakın ayaklarımız Antakya toprağıyla buluştu. Harbiye imiş burası. Şelaleleriyle ünlü bu semtin adı eskiden Defne imiş. Burası 2012 yılında Antakya ilçesinden ayrılarak Defne adıyla yeni bir ilçe olmuş.

Günbatımına az bir zaman kala şelaleleri gezdik. Vadinin güneyinden çıkan kaynaklar şırl şırl akan şelaleleri oluşturduktan sonra Asi Nehri'ne kavuşuyormuş. Bu tabiat harikası mesirelik ne yazık ki hediyeleşme, özellikle de takı satışı yapılan salaş barakalarla boğulmuş.

Harbiye şelaleleri, defne ağaçlarıyla olduğu kadar ipekçiliğiyle de ünlü. İpek dokumacılığının yanı sıra ürettikleri ipek ürünlerinin satışını da yapan dükkânlarda özellikle ha-

nım yakınlarınızı sevindirebilirsiniz.

Gezi boyunca rehberimiz Nail Hoca'dan dinlediğimiz Hatay efsanelerinin ilki de buraya dair. Paganizm dönemine ait efsaneye göre Işık Tanrısı Apollon, ırmak kenarında genç ve güzel bir kız görür. Bu eşsiz güzelin adı Defne'dir. Apollon onunla konuşmak ister. Fakat Defne, ışık tanrısından kaçmaya başlar. O kaçır, Apollon kovalar, bir taraftan da “Kaçma seni seviyorum!” diye bağırır. Defne, Apollon'un nefesini saçlarının arasında hissettiği bir anda aniden durur ve ayağı ile toprağı kazıyarak şöyle bağırır: “Ey toprak ana, beni ört, sakla beni!” Bu içten yalvarış üzerine Defne organlarının ağırlaştığını, odunlaştığını hisseder. Göğsünü gri bir kabuk kaplar, kokulu saçları yapraklara dönüşür, kolları dallar hâlinde uzar, körpe ayakları kök olup toprağın derinliklerine dalar ve bir defne ağacı oluverir. Apollon teessürle o ağacı amblem olarak alır ve parlak yapraklarından başına bir taç yapar. İşte o zamandan beri şiir ve silah zaferi defne dalı ile ödüllendirilir ve inanışa göre yosunlu kayaların arasından şırl şırl süzülen berrak sular Defne'nin gözyaşlarıdır.

Cumartesi sabahı kahvaltı sonrası tekerimiz St. Pierre (Aziz Piyer) Kilisesi için döndü. Mezkûr kilise

Gezi ekibi Aziz Piyer Kilisesi önünde

Antakya'nın Reyhanlı çıkışında, Habib-i Neccar Dağı'nın uzantısı olan Haç (Stauris) Dağı'nın eteğindeki kayalara oyulmuş 13 metre uzunluğunda 9,5 metre genişliğinde ve 7 metre yüksekliğinde bir mağara (kaya) kilisesidir. Hz. İsa'nın ölümünden sonra Antakya Kilisesi'nin kurucusu ve ilk rahibi sayılan havari St. Pierre MS 29-40 yılları arasında şehre gelmiş ve ilk dinî toplantısını bugün St. Pierre Kilisesi olarak bilinen mağarada yapmış. Hz. İsa'ya inananlara Hristiyan (Hristos) adı da ilk kez Antakya'da bu kilise cemaatine verilmiş. St. Pierre Kilisesi, bugün Hristiyanlığın ilk mabetlerinden biri ve hac mekânı olarak kabul edilmekte (Komisyon 2011: 38).

Buradan Hatay Arkeolojisi Müzesi'ne hareket ediyoruz. Şehir içindeki yolculuklarımız esnasında zaman zaman Asi Nehri'ni selamlıyoruz. Meriç Nehri gibi yurt dışında doğup ülkemizde denize dökülen hayırlı bir akarsu olan Asi'nin de bir hikâyesi var: Peygamberin biri gelmiş. Su içmek istemiş. Nehir suyunu vermek istemediğinden yönünü değiştirip ters akmaya başlamış. Nehrin tersine akması efsanesi ise coğrafik bir durum. Lübnan'da doğan Asi Nehri, Suriye üzerinden Türkiye topraklarına girmekte ve oradan da Hatay sınırları içinde delta oluşturarak Akdeniz'e dökülmekte. Kuzey yarıküredeki nehirlerin kuzeyden güneye doğru akması geleneğini bozduğu için Asi, ters akan nehir payesine sahiptir (Cengiz 2016: 39).

Hatay Arkeoloji Müzesi gerek yapısıyla gerekse teşhir alanlarıyla oldukça modern bir yapı. Müze girişinde Hatay'da hayatın günümüzden 43.000 yıl önce Üçağzılı Mağarası'nda başladığını canlandırma bir tablo ile öğreniyoruz. Hemen ardından ziyaretçileri Hitit kralı I. Şuppiluliuma'nın heykeli karşılıyor. Heybetli taş heykelin iri gözleri insanı kendine cezbediyor. Prof. Dr. Hasan Bahar Hoca'nın bilgilendirmesiyle heykelin gözbebeğini oluşturan lacivert lapuslazuli taşı Afganistan

Harbiye Şelalesi

topraklarından getirilmiş. Mozaik koleksiyonu açısından dünya birincisi olan müzede MS 2-5. yüzyıllar arasına ait mozaikler mimari mekân canlandırmalarıyla birlikte sergilenmekte.

Güneş tepemizden bakmaya başladığımızda Uzun Çarşı'dayız. Antakya kültürünün hülasesini burada temaşa etmek mümkün. Antakya topraklarının bereketi küçük dükkanların önlerinde istiflenmiş. En çok salamura edilmiş küçücük yeşil zeytinler dikkatimi çekiyor. Hatay'a özgü bu zeytin türünün adı "halhalı" imiş. Halhalı zeytini aldığım dükkanın güleç sahibi nereden geldiğimizi soruyor. Konya'dan... cevabıma "Mevlâna'ya bizden selam götürün" dileğiyle karşılık veriyor. "Selam ile hac, hac olmaz." deyince daha önce iki kez ziyaret ettiğini ifade ediyor. "O zaman ismini bağışlarsan özel selamını iletirim" dediğimde adının Selim olduğunu söylüyor. "Çarşıda bir hayli künefecî var, hangisini tavsiye edersiniz?" soruma "Gelin benimle" diyerek önümüze düşüyor. Çarşıdan çıkıp dar bir sokağa girdiğimizde "Size zahmet vermeyelim" ricamı geçiştiriyor. Kısa bir yolculuktan sonra gelenekli olduğu hemencecik anlaşılan bir künefecîye getiriyor. Selam verip bizi tanıtıyor. Künefelerimizi alırken hakiki Hatay künefesinde pekmez kullanılmadığını bu sebeple renginin boz olduğu bilgisini de ediniyoruz ustadan.

(Pazar günü saat 03.00 sularında Kubbe-i Hadra'nın yanından geçen Selim kardeşin emanetini tevdi etmeyi unutmuyorum.)

Ve Habip Neccar...

Antakya'nın 638 yılında Müslüman Arapların eline geçtiği dönemde inşa edilen Habib-i Neccar Camii'nin, ülkemiz sınırları içerisinde inşa edilen ilk cami olduğu kabul edilmekte. Habib-i Neccar Camii'ne geldiğimde cemaat ögle namazından çıkıyordu. Bekleyip caminin hariminde oraya buraya koşturup, kâh taklalar atıp kâh yatıp yuvarlanan kıvılcıklı erkekli çocukların cıvıltıları arasında namazımı eda ettim. Avlu kadınlı erkekli gezginler sebebiyle hâlâ hareketli. Artık Habip Neccar'ı selamlayabilirim. Habip Neccar'ın mezarı camiin kuzeydoğu köşesinde ve cami seviyesinden dört metre aşağıda. Mezar odasına taş beden üzerine tuğla örgülü, kemerli, dar ve basık iki katlı bir dehlizle ulaşılıyor. İlk katı kareye yakın dörtgen planlı. Güneydoğu köşesinde duvar düzlenerek içinde, yarım daire planlı bir mihrap nişine yer verilmiş. Kuzeydoğu ve kuzeybatı yöndeki duvarlarına paralel olarak birer sanduka yerleştirilmiş. İkinci kat daha küçük boyutlarda. Biri kuzeybatı duvarındaki bir niş içinde, diğeri kuzeydoğu duvarına paralel doğrultuda olmak üzere iki ayrı sanduka yerleştirilmiş. Her iki kattaki sandukalardan ku-

zeydoğu duvarda olanlar Habip Neccar'ın, kuzeybatı duvarda olanlar Şem'un-ı Safa'nın (Yasin Suresi'nde sözü edilen üçüncü elçi olduğuna inanılan kişinin) makamlarını temsil etmekte.

Kur'an-ı Kerim'de, "karye" halkını Hakk'a davet etmek için bir şehre gelen iki elçiye destek olmak üzere bir üçüncüsünün gönderildiği, halkın bunlara karşı çıktığı, sadece şehrin uzak bir yerinden gelen bir kişinin iman edip onları desteklediği ve bu kişinin, açıkça ifade edilmemekle beraber ayetin gelişinden anlaşıldığına göre şehir halkı tarafından öldürüldüğü, onun imanı sayesinde cennete girdiği, kendisine kötülük eden şehir halkının ise bir sayha ile helak edildiği anlatılmaktadır (Yâsîn 36/13-29).

Müfessirlere göre elçilerin adları Yuhanna, Pavlus ve Şem'ünü's-Safâ (Simun Petrus), gönderildikleri şehir ise Antakya'dır. Bunların tebliğini kabul eden mümin kişinin adı da Habib b. Müsâ, Habîb b. İsrâil veya Habîb b. Mer'î'dir. Tefsir kitaplarında Habîb'in neccar (dülger), ipekçi, kassar (bez ağartan) veya ayakka-bıcı olduğu, günlük kazancının yarısını ailesine ayırıp diğer yarısını tasadduk ettiği, cüzzam hastalığına yakalandığı için şehirden uzak bir yerde oturup ibadetle meşgul olduğu, iman ettiğini açıklayıp halkı da iman etmeye çağırınca taşlanarak, linç edilerek veya hızarla kesilerek öldürüldüğü, kesilmiş başını eline alıp yürüdüğü rivayet edilir (Ateş 1996: 373).

Külliyedeki ikinci türbe ise avluya girildiğinde, kapının hemen güneyinde, ona bitişik konumda. Batıya bakan basık kemerli giriş kapısının üzerinde taş levha üzerinde yazılı sekiz satırlık kitabe bulunan türbe, dörtgen planlı. Girişin sağında (güneyde), Hz. Yahya (Yuhanna) ve Hz. Yunus'a (Paulos) (Yasin Suresi'nde sözü edilen iki elçi olduğuna inanılan kişilere) atfedilen çift kavuk başlıklı taştan bir sanduka yer alıyor.

Habib-i Neccar Camii harimi
(<https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/7906>)

Türbenin güneybatı köşesine birleşen ve avluya doğru çıkıntı yapan minarenin kare planlı kaidesi üzerinde, çokgen planlı gövdesi yükseliyor. Şerefesi mahallî özellikte, şemsiyeli tipte yapılmış, üzeri kapatılmış. Habib-i Neccar Külliyesi camii, iki türbe, medrese hücreleri ve şadırvandan ibaret. Külliye yapıları yamuk biçimli bir avlu etrafında toplanmışlar.

Zeytin Müzesi

Habib-i Neccar Camii ziyaretinden sonra oldukça ünlü Kasap Tugay'da öğle yemeği molası veriyoruz. Antakya'da kasaplar lokanta hizmeti de verdiklerinden yörede lokantalar "kasap" unvanı ile anılıyor. Güleç yüzlü, cana yakın Kasap Tugay'ın güveç tepside hazırladığı Hatay'ın meşhur tepsi kebabını tattıktan sonra Altınözü'ne doğru yola koyuluyoruz.

Ülkemizin zeytinciliğiyle ünlü bölgelerinden Altınözü, Hatay'ın Suriye sınırında yer alan ilçelerinden. Yukarıda bahsettiğim halhalı zeytini de bu bölgeye has bir ürünmüş. Belediye Başkanı Rıfat Sarı ile bir çay içimi tanışma ve hâl hatır faslından sonra ilçeye yeni kazandırılan Millet Bahçesindeki mütevazı kitap fuarına geçiyoruz. Buraya ulaşabilmek için vadinin iki yakası arasına kurulan asma köprüyü kullanıyoruz. Burada kitap fuarı, ters evi ziyaret edip cam terastan çevreyi temaşa eyledik. Ardından Zeytin Müzesi ziyareti için tekrar otobüsümüzde yerimizi aldık.

Zeytin Müzesi, Ortodoks Arapların yaşadığı Tokaçlı Mahallesi'nde yer alıyor. Köyün dar sokaklarından geçerek geldiğimiz müze 300 yıllık geçmişi olan bir zeytin sıkma binası. Ülkemizdeki zeytin ağacının tarihi serüveninin görsellerle anlatıldığı müzede, zeytin ve zeytinyağı üretimine tarihi bir yolculuk yapılmakta. Görsel ve yazılı olarak zeytin ağacı, zeytin ve zeytinyağı ile ilgili geçmişten bugüne dair bilgiler sunulmakta.

Musa Ağacı

Başkan Rıfat Sarı'nın ikram ettiği akşam yemeğinin ardından Altınözü'nden ayrılıp Harbiye'ye otelimize döndük.

Musa Ağacı, Ab-ı Hayat Çeşmesi

Pazar sabahı Samandağı ilçesine hareket ettik. Samandağı ilçesindeki ilk durağımız Hıdırbey Mahallesi. Burada Musa Ağacı ve Ab-ı Hayat Çeşmesi'ni ziyaret edeceğiz. Yol üzerinde ülkemizin tek Ermeni köyü Vakıflı'dan geçiyoruz. İlçeye üç km mesafede, sırtı Musa Dağı'na, yüzü Akdeniz'e dönük, serin, bol oksijenli, kendine has özellikleri olan Vakıflı Köyü, 35 hane ve 160 kişilik nüfusa sahipmiş. İbadet saatlerine denk geldiğimizden olsa gerek köy oldukça ıssız.

Musa Dağı yamaçlarındaki Hıdırbey, Vakıflı'ya oldukça yakın. Musa Ağacı, köyün yerleştiği vadi tabanından akan berrak bir derenin kıyısında, Ab-ı Hayat Çeşmesi de hemen yanı başında. Rivayete göre Samandağ sahilinde buluşan Hz. Hızır ile Hz. Musa birlikte dağa çıkarlar. Tam Musa Ağacı'nın bulundu-

Titus Tüneli

ğu noktaya geldiklerinde Hz. Musa elindeki asayı toprağa saplar ve eğilip su içer, tekrar dönüp baktığında asanın yeşerip fidana dönüştüğünü görür. Halk arasında Ab-ı Hayat'tan can bulan fidanın binlerce yılda gelişerek bugünkü hâlini aldığına inanılmakta. Ağacın gövde çapı 7,5 metre, çevresi 21 metre, yüksekliği ise 7 metre ve ağacın dalları yaklaşık 1000 metrelik alanı kaplamakta imiş.

Musa Ağacı'nın gölgesinde Ab-ı Hayat'la hararetimizi dindirdikten sonra Titus Tüneli'ne hareket ettik.

Titus Tüneli, Beşikli Mağarası

Akdeniz kıyısında upuzun bir sahil kenarında otobüsümüzden indik. Burası 14 km uzunluğuyla ülkemizin en uzun sahili olan Çevlik'miş (Sahil bu adını oldukça tehlikeli ters akıntılarında alsa gerek). Ardından sahilin karşısına düşen yamaca doğru tırmanışa geçtik. Titus Tüneli ve devamındaki Beşikli Mağarası'nı görmek de ücrete tabi. Altmış beş yaş üstü, öğretmen ve öğrenci değilseniz Hatay'ı gezerken bize müze karta sahip olmanız elzem.

MS I. yy. da sel sularını yönlendirmek,

Hızır Türbesi'nde

Seleucia Pieria antik kentini su baskınlarından korumak ve limanın dolmasını önlemek amacıyla, Vespasianus (MS 69) döneminde yapımına başlanan Tünel, oğlu Titus (MS 81) tarafından tamamlanmış. Tünel, 130 metresi kapalı diğer kısmı açık olmak üzere, 1380 metre uzunluğunda, ortalama 7 metre yüksekliğinde ve 6 metre genişliğinde. Tünelin kazıldığı kayalık bölge şehrin nekropol (mezarlık) alanı olarak kullanılmış.

Yol üzerinde tünelin nasıl kazıldığına delil olan oyuntularına denk geldiğimizde ağaç gövdelerinin âdetta dinamit gibi kullanılarak kaya kütlelerinin nasıl patlatıldığını Prof. Dr. Hasan Bahar Hoca'dan dinledik.

Titus Tüneli'nin deniz tarafındaki girişinden sağa, bahçeler arasındaki patikadan ilerleyerek yaklaşık 100 metre sonra Beşikli Mağarası'na ulaştık. Mağaranın içerisinde bölümler hâlinde on iki mezar yer almakta. Mezarlar birbirlerinden duvarlar ile ayrılmış. Bu taş mezarlar, taş sütunlar ve kemerlerin birbirine bağladığı bölümler hâlinde olup yukarıdan aşağıya yine taş merdivenlerle inilmekte. Kayaların oyulması ile meydana getirilen, yer yer kapı-

ların açıldığı bölümlerdeki sütunlar, sütun başlıkları, kademeler ve üst örtüyü kısmen süsleyen motifler orijinallerine uygun biçimde yapılmış.

Çetin bir yürüyüşün oluşturduğu hararet ve yorgunluğu Çevlik Sahili'nde bir nebze dindirdikten sonra yine sahildeki Hızır Makamı'na doğru hareket ettik.

Hızır Makamı

Çoğu müfessirlerce Kur'an-ı Kerim'de, Kehf Suresi'nin 60 ila 72. ayetlerinde ledün ilmine ve ilahi rahmete mazhar olduğu ve Hz. Musa'ya ders verdiği anlatılan zatın Hızır aleyhisselam olduğuna inanılır. Hatay'da bulunan beş yüzü aşkın türbe içerisinde en ünlüsü Samandağ sahilinde yer alan bu Hızır Türbesi. Türbe, Hz. Hızır ile Hz. Musa'nın buluştuğu yer olarak kabul edilen kayanın üzerine inşa edilmiş. Üzeri kubbeli dairevi bir yapı olan türbe özellikle Alevilerin önemli bir ziyaret makamı. Türbeyi ziyarete gelirken buhur getirmek, para bırakmak âdettenmiş. Kapının hemen sağında yanan buhurda tütsülenerek içeri girdik. İçeride kızlı kadınlı bir grup koşturarak tavaf dönmedeydi. Alevi inancındaki bu kişiler kapının üç kenarını öperek girdikleri türbede kaya etrafında üç tur dönmüş. Çıkarken de yüzü türbeye dönmüş şekilde çıkarılmış ki bunlara bire bir tanık olduk.

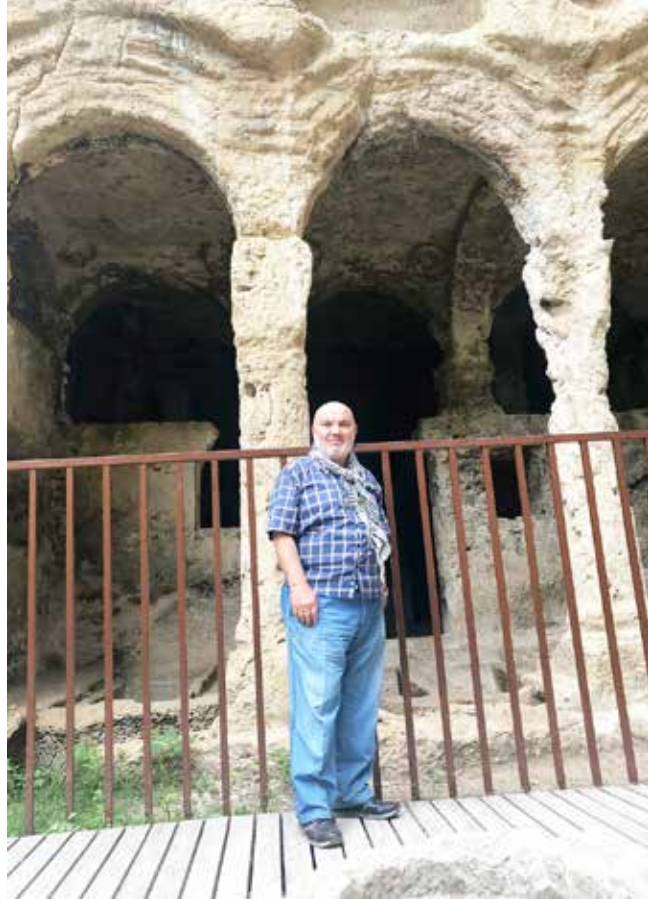
Payas Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi

Öğle yemeğimizi yine aynı sahildeki bir restoranda yedikten sonra Payas ilçesine hareket ettik. Payas'ta ayaklarımız toprakla buluştuğunda Belediye Başkanı Bekir Altan'ı bizi beklerken gördük. Vaktimiz dardı; zira buradan İskenderun'a dönüp Deniz Müzesi'ni ziyaret edecektik. Vakit kaybetmeden külliye Başkan Altan'ın rehberliğinde gezdik.

İstanbul-Halep-Şam-Hicaz yolu üzerinde, Hac ve İpek Yolu ker-

Ab-ı Hayat Çeşmesi

Beşikli Mağarası

vanlarının kesiştiği noktada yer alan bir menzil külliyesi olarak inşa edilen bu eser, devrin kudretli sadrazamı Sokollu Mehmet Paşa ta-

İskenderun-Kordon

rafından 1574 yılında Mimarbaşı Mimar Sinan'a yaptırılmış. Külliye, Türk-İslam mimarisinin en güzel ve en güzide eserlerinden birisi. Külliye, 13.000 m²'lik bir alana oturmuş. Külliye yapıyı oluşturan ana omurga kuzey-güney doğrultusunda 48 dükkânlık arastadır. Arasta, doğusundan han, tabhane ve imarete; batısından ise medresesi içinde bulunan cami, sıbyan mektebi ve kaleye açılmaktadır. Yine arasta içerisinde bulunan batı kanadında bulunan çifte hamam ise külliye yapı grubunun tamamlayıcı bölümü. Arastanın tam ortasında bulunan "Dua Kubbesi" bütün yapıları kuzey-güney ve doğu-batı ekseninde birleştiren yapı ögesi olmuş.

İskenderun ve Hatay'a Veda

Bize oldukça samimi bir ev sahipliği yapan Başkan Bekir Altan, Paşa'ya özgü ürünlerin yer aldığı mütevazı hediyesiyle bizi İskenderun'a uğurladı.

İskenderun'un sanayi ve ticaretle ne denli önemli bir yeri olduğu tüten devasa bacalarından, yine devasa antrepolarından ve limanındaki onlarca irili ufaklı gemiden anlaşılıyor. Ayaklarımız İskenderun toprağıyla buluştuğunda gün dinlenmek üzere idi. Deniz Müzesi çoktan kapanmış olduğundan maalesef burayı gezemedik. Bunun üzerine müzenin karşısındaki kordona geçtik. Güneşin etkisini yitirdiği bu serin vakitte kordon oldukça kalabalık. Kısa bir

kordon gezintisi yaptıktan sonra akşam yemeği için İskenderun Belediye Başkanı Fatih Tosyalı'nın davetine icabet ettik. Başkan Tosyalı da oldukça candan idi. Bizlere hoş geldin derken adımlarımızı takdim etmiştim. Yemekten sonra Konya'ya hareket için bizi otobüsümüze uğurlarken musafahalaştığımızda fakire adıyla hitabı, zekâsı ve samimiyetinin tam bir göstergesiydi.

Teşekkür

TYB Konya'nın bu Hatay gezisi de oldukça başarılı bir organizasyonla gerçekleşti. Bu başarının mimarı sevgili Başkan Ahmet Köseoğlu'na, gezinin düzenleyicisi sevgili Mustafa Güden'e ve bu gezinin samimi ve olgun bir havada tamamlanmasını sağlayan TYB Konya Şubesi üyesi gezi arkadaşlarıma firade firade teşekkür ederim.

Kaynaklar:

- ATEŞ, Süleyman (1996), "Habib en-Neccâr", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C 14, s. 373-374.
- CENGİZ, Ali Koray (2016), "Bi(r)yerli Olmak: Anlatılar ve İmgeler Üzerinden Antakyalılık", (Basılmamış Doktora Tezi), *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji (Sosyal Antropoloji) Ana Bilim Dalı*, Ankara.
- KOMİSYON (2011), *Hatay, Hatay: Hatay Valiliği Yay.*
- MEVLÂNÂ CELALEDDİN (2016), *Mesnevi*, (trc. Veled Çelebi İzbudak, thk. Abdülbaki Gölpinarlı), Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yay. (2. bs.)
- SICAK, Ahmet Sait (2017), "Kur'an Yorum Geleneğinde Habib en-Neccâr: Bir Literatür İncelemesi", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C 14, S 40, s. 445-460.